

Dr hab. Krzysztof Szmyt

Warszawa, 10.05.2017 r.

Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina
w Warszawie

RECENZJA PRACY DOKTORSKIEJ

MGR. ŁUKASZA DULEWICZA

Zlecniodawca recenzji

Akademia Muzyczna w Krakowie, Wydział Wokalno-Aktorski,
pismo z dnia 12 kwietnia 2017 roku powiadamiające o powołaniu mojej osoby na recenzenta
pracy doktorskiej **mgr. Łukasza Dulewicza**.

Dotyczy

Trzech uchwał Rady Wydziału Wokalno-Aktorskiego nr 1/2015 z dnia 20 października 2015
roku, 2/2015 z dnia 20 października 2015 roku oraz uchwały nr 11/2016/2017 z dnia 16
stycznia 2017 roku w sprawach:

- przyjęcia tematu i koncepcji pracy doktorskiej,
- wszczęcia, na wniosek **Pana mgr. Łukasza Dulewicza z dnia 21 czerwca 2013 roku**,
przewodu na stopień doktora sztuk muzycznych w dyscyplinie artystycznej Wokalistyka.
- wyznaczenie promotora pracy doktorskiej
- wyznaczenia recenzentów,

Do nadesłanego na mój adres przez Dziekana Wydziału Wokalno-Aktorskiego
Akademii Muzycznej w Krakowie prof. dr hab. Agnieszkę Monasterską pisma datowanego
12.04.2017 roku, informującego o wszczęciu przewodu doktorskiego i wyznaczeniu mojej
osoby na recenzenta pracy doktorskiej Pana mgr. Łukasza Dulewicza pt. **„Głos
kontratenerowy – barokowy czy uniwersalny. Charakterystyka głosu w kontekście jego
przydatności i roli w wokalistyce na przykładzie przekrojowej literatury wokalnej”**, została
dołączona następująca dokumentacja z posiedzenia Rady Wydziału z dnia 20.10.2015 roku:

w sprawie wszczęciu przewodu doktorskiego mgr. Łukasza Dulewicza oraz wyznaczenia promotora - prof. dr hab. Agnieszki Monasterskiej

- uchwała o wyznaczeniu promotora,
- uchwała o wszczęciu przewodu doktorskiego,
- protokoły z przebiegu posiedzenia Rady Wydziału Wokalno-Aktorskiego,
- protokoły Komisji Skrutacyjnej z przeprowadzonych głosowań,
- lista obecności członków Rady Wydziału,
- lista członków Rady Wydziału zaliczanych w dyscyplinie artystycznej Wokalistyka do minimum kadrowego

Dokumenty te sygnowane są: podpisem przewodniczącego Rady, protokolanta, członków komisji skrutacyjnej, jak również pieczęcią Dziekana. Liczba uprawnionych członków Rady wynosi 11 osób. Na posiedzeniu było obecnych **8** uprawnionych członków Rady. Oddano **8** głosów ważnych, za wyznaczeniem promotora oraz wszczęciem przewodu było **8** głosów, głosów przeciwnych **0**, wstrzymujących **0** głosów. Korum głosujących w chwili podejmowania uchwały zostało zachowane.

Dołączona została także dokumentacja z posiedzenia Rady Wydziału z dnia 16.01.2017 roku:

- uchwała o wyznaczeniu recenzentem pracy doktorskiej mgr. Łukasza Dulewicza mojej osoby a także prof. dra hab. Piotra Kusiewicza
- protokół z przebiegu posiedzenia Rady Wydziału Wokalno-Aktorskiego,
- protokół Komisji Skrutacyjnej z przeprowadzonych głosowań,
- lista obecności członków Rady Wydziału,
- lista członków Rady Wydziału zaliczanych w dyscyplinie artystycznej Wokalistyka do minimum kadrowego

Także te dokumenty sygnowane są podpisami: przewodniczącego Rady, protokolanta, członków komisji skrutacyjnej, jak również pieczęcią Dziekana. Liczba uprawnionych członków Rady wynosi 10 osób. Na posiedzeniu było obecnych **7** uprawnionych członków Rady. Oddano **7** głosów ważnych. Za powołaniem prof. dra hab. Piotra Kusiewicza na recenzenta oddano **7** głosów, głosów przeciwnych **0**, wstrzymujących także **0** głosów. Za wyznaczeniem mojej osoby na recenzenta oddano **6** głosów, głosów przeciwnych **0**, wstrzymała się **1** osoba. Korum głosujących w chwili podejmowania uchwały zostało zachowane.

Podstawowe dane o Kandydacie

Urodził się w Skarżysku – Kamiennej. Obecnie mieszka i pracuje w Krakowie. W 1999 roku ukończył Państwową Szkołę Muzyczną im. Z. Noskowskiego w Skarżysku – Kamiennej, a w 2003 roku Państwowe Liceum Muzyczne im. F. Chopina w Krakowie w klasie skrzypiec z wynikiem celującym, u mgr Haliny Podgórskiej – Dutki. Po maturze kontynuował naukę na Akademii Muzycznej w Krakowie na wydziale Twórczości, Interpretacji i Edukacji Muzycznej, w klasie prof. Stanisława Krawczyńskiego. W 2008 roku obronił pracę magisterską na temat „Madrygaliści Capelli Cracoviensis – zarys monograficzny” na ocenę bardzo dobrą z wyróżnieniem. Na tej samej uczelni w 2013 roku ukończył również studia licencjackie i magisterskie na wydziale Wokalno – Aktorskim, także z wynikiem bardzo dobrym z wyróżnieniem. Jego pierwszym nauczycielem śpiewu był dr Marcin Wolak, natomiast w czasie studiów pozostawał pod opieką prof. Agnieszki Monasterskiej.

W latach 2004 – 2012 był członkiem wokalnego zespołu a cappella „Octava Ensemble” z którym koncertował blisko 100 razy. Od 2006 roku śpiewa w zespole „Capella Cracoviensis” oraz współpracuje z wieloma zespołami i instytucjami muzycznymi w kraju i za granicą jako solista i kameralista: włoskim zespołem Capella Augustana M. Messoriego, „Harmonia Sacra” M. Szelesta czy „Concerto Polacco” M. Toporowskiego. Specjalizuje się głównie w muzyce oratoryjnej. Do jego większych, dotychczasowych osiągnięć artystycznych zaliczyć można występy w solowych partiach oratoryjnych i operowych G. F. Haendla, a także polską premierę sceniczną opery „Anioły w Ameryce” P. Eötvösa pod batutą kompozytora w Operze Wrocławskiej. Nagrał kilkanaście płyt z muzyką dawną, kilka z nich otrzymało nominację do nagrody „Fryderyka”.

2009 Octava Ensemble Bartłomiej Pękiel *Missa Pulcherrima*, Grzegorz Gerwazy Gorczycki *Motety*

2010 Polska Orkiestra XVIII w. Jasnogórska *Muzyka Dawna*

2014 Capella Cracoviensis, Fabio Bonizzoni. J.S. Bach *Motets*

2014 Te Deum Charpentier & Lully

Był stypendystą Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, półfinalistą II Międzynarodowego Konkursu Wokalnego Muzyki Dawnej „Canticum Gaudium” w Poznaniu oraz laureatem I nagrody na II Międzynarodowym Konkursie Muzyki Dawnej „Musica Antiqua Viva” w Żorach, ze stworzonym przez kandydata zespołem „Soundguardians”. Jako nauczyciel emisji głosu i drugi dyrygent, od 2010 roku pracuje z chórem „Dominanta” Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie.

W 2013 roku rozpoczął pracę jako asystent na macierzystym wydziale Wokalno – Aktorskim Akademii Muzycznej w Krakowie prowadząc zajęcia z nauki czytania nut głosem.

Ocena pracy doktorskiej

Praca doktorska mgr. Łukasza Dulewicza pod tytułem:

„Głos kontratenorowy – barokowy czy uniwersalny. Charakterystyka głosu w kontekście jego przydatności i roli w wokalistyce na przykładzie przekrojowej literatury wokalnej”

składa się z dzieła artystycznego zapisanego na płycie CD oraz liczącego 176 stron jego opisu.

Dzieło artystyczne stanowi 13 zarejestrowanych na nośniku zróżnicowanych utworów wywodzących się z różnych epok:

1. Hildegarda z Bingen *O Virtus Sapienciae*.
2. Henry Purcell *O solitude*.
3. Antonio Vivaldi, recytatyw *Ben mal' accorto* z kantaty "Care selve, amici prati RV 671".
4. Antonio Vivaldi, aria *Placido in letto ombroso* z kantaty "Care selve, amici prati RV 671".
5. Johann Sebastian Bach, aria *Widerstehe doch der Sünde* z kantaty „Widerstehe doch der Sünde" BWV 54.
6. Georg Friedrich Haendel, aria *Furibondo spira il vento* z opery "Partenope".
7. Wolfgang Amadeusz Mozart, recytatyw *Ahimè! Che veggio mai?* z opery "Ascanio in Alba" .
8. Wolfgang Amadeusz Mozart, aria *Al mio ben mi veggio avanti* z opery "Ascanio in Alba".
9. Franz Schubert *Litanei auf das Fest Aller Seelen*.
10. Reynaldo Hahn *A Chloris*.
11. Charles Ives *Charlie Rutlage*.
12. Benjamin Britten, aria *I know a bank* z opery „A Midsummer Night's Dream".
13. Péter Eötvös cześć I scena IX Kobieta i Hannah z opery „Angels in America".

Wykonawcami biorącymi udział w nagraniu byli także:

Zofia Wojniakiewicz – I skrzypce

Jadwiga Czepielowska – II skrzypce

Mariusz Grochowski – I altówka

Terasa Wydrzyńska – II altówka
Agnieszka Oszańca – wiolonczela
Grzegorz Frankowski – violone
Anna Wiktora Swoboda – teorba
Aleksander Mocek – klawesyn
Dorota Moliszewska - fortepian

Realizacji nagrania w dniach 21 i 22 grudnia 2015 roku w siedzibie Capelli Cracoviensis w Krakowie oraz dnia 10 lutego 2016 roku w Sali Koncertowej Akademii Muzycznej w Krakowie dokonał Kamil Madoń.

Nie miałem przyjemności poznania osobiście pana Łukasza Dulewicza, nie miałem także możliwości słuchania go na estradzie koncertowej, chociaż braliśmy udział w nagraniu tej samej płyty **Musica Claromontana vol. XVIII Jasnogórska Muzyka Dawna** w roku 2010, w Częstochowie i dlatego z dużą ciekawością rozpocząłem zapoznanie się z nadesłanym materiałem, od przesłuchania dokonanego nagrania wybranych utworów.

W pamięci miałem tylko temat Pracy Doktorskiej. Po krótkiej chwili pozostała tylko muzyka. Usłyszałem wrażliwego artystę, obdarzonego pięknym głosem o pięknej barwie z łatwością pokonującego, często karkołomne fioritury i koloratury. Jego wrodzona muzykalność i umiejętności korzystania z głosu - instrumentu sprawiły, że nie słuchałem nagrania z analitycznym nastawieniem, lecz z przyjemnością słuchacza będącego na koncercie. Do ponownego przesłuchania nagrania, w sposób bardziej analityczny, wróciłem w momencie zapoznawania się z pracą pisemną. Chwilami, co prawda, odniosłem wrażenie, iż proporcje nagrania dyskryminują śpiewaka, ale na szczęście były to tylko krótkie fragmenty. Nagranie potwierdziło, że mam przed sobą śpiewaka świadomego swych możliwości i umiejętności, śpiewaka posiadającego także ogromną wiedzę na temat wykonawstwa prezentowanych utworów. Z dużym zaciekawieniem zacząłem zatem analizować dołączoną pracę pisemną. Mając na uwadze targające młodym człowiekiem dylematy, które pan Łukasz opisał we wstępie swej pracy, nie mam wątpliwości, iż wybór, którego dokonał, dotyczący kształcenia głosu w kierunku śpiewu kontratenorowego, jest w stu procentach trafny.

Na szczególną uwagę zasługuje dobór utworów, które na potwierdzenie swej tezy o niezbędności funkcjonowania głosu kontratenorowego na rynku krajowym, zaproponował Doktorant (od surowości średniowiecznej „*O Virtus Sapientiae*”, po współcześnie skomponowany utwór „*Angels in America*”). Artystyczna osobowość Łukasza Dulewicza pozwoliła mu na stworzenie trzynastu znakomitych, różniących się w swej stylistyce, kreacji artystycznych. Słychać dbałość o podkreślenie różnic wynikających z przynależności utworów do różnych epok. Surowość Średniowiecza kontrastuje z przyozdobionym, ale nie pozbawionym emocji Barokiem. Romantyczny Schubert kontrastuje chociażby z zaprezentowanym Brittenem czy Eötvösem. Zwróciła także moją uwagę dbałość o szczegóły, a wynikające z treści różnice, podkreślone są częstymi zmianami dynamicznymi oraz agogicznymi.

Część zasadnicza, opisowa pracy poprzedzona (także w języku angielskim) streszczeniem oraz wstępem, składa się z czterech rozdziałów głównych, dodatku uwzględniającego wiek XXI, rozdziału zawierającego wywiady oraz podzielonego na trzy części zakończenia.

Rozdział I

Rodzaje głosu kontratenorowego

Rozdział II Średniowiecze i Barok

Hildegarda z Bingen. *Uwielbienie i pokora wobec tajemnicy transcendencji*

Henry Purcell. *Życie jako teatr namiętności*

Kastraci jako gwiazdy barokowych teatrów – *hojna ofiara złożona na ołtarzu sztuki*

Predylekcja (Skłonność do) wysokich głosów

Antonio Vivaldi. *Muzyczna rękawica rzucona śpiewakowi*

Jan Sebastian Bach. *Ewangeliczny architekt w służbie Bogu*

Georg Friedrich Haendel. *Wirtuozowski pojedynek gigantów*

Rozdział III Klasycyzm i Romantyzm

Wolfgang Amadeusz Mozart. *Muzyczny wzorzec zaklęty w prostocie*

Franz Peter Schubert. *Eschatologiczna liryka wokalna*

Rozdział IV XIX i XX wiek

Reynaldo Hahn. *Delikatne i subtelne oblicze miłości platonicznej*

George Ives. *Gdy Ameryka spotka się z Europą*

Benjamin Britten. *Od outsidera z nadmorskiej prowincji do zasłużonego obywatela świata*

Dodatek. Wiek XXI.

Peter Eötvös. *Samotność, pustka i brak miłości w kalejdoskopie musicalu*

Sylwetki wszystkich kastratów współpracujących z J. F. Haendlem

Wszyscy kastraci współpracujący z A. Vivaldim

Inni znani kastraci

Wywiady

Fabio Bonizzoni, Vincent Dumestre, Paul Esswood

Zakończenie

Bibliografia, Opis płyty, Materiał nutowy

W pierwszych słowach dotyczących pracy opisowej chciałbym zwrócić uwagę na spis treści, który zawiera obok nazwisk kompozytorów dodane przez Doktoranta trafne jednozdaniowe charakterystyki ich twórczości.

Zafascynowały mnie one do tego stopnia, że pozwolę sobie w tym miejscu wymienić kilka z nich:

Hildegarda z Bingen. ***Uwielbienie i pokora wobec tajemnicy transcendencji***

Antonio Vivaldi. ***Muzyczna rękawica rzucona śpiewakowi***

Jan Sebastian Bach. ***Ewangeliczny architekt w służbie Bogu***

Wolfgang Amadeusz Mozart. ***Muzyczny wzorzec zaklęty w prostocie***

Świadczą one o przemyślanym, dojrzałym podejściu pana Dulewicza do omawianych w pracy tematów.

Główne, najważniejsze rozdziały poprzedza wstęp, w którym pan Łukasz przedstawia nam w sposób analityczny przyczyny wyboru tematu swej pracy doktorskiej. Jest on bezpośrednio związany z niepokojem jaki towarzyszył młodemu człowiekowi podczas wytyczania swej drogi artystycznej. Ta praca miała utwierdzić go w przekonaniu, iż podjęty wysiłek nie tylko będzie przynosił ze sobą satysfakcję wykonawczą, ale także zapewni mu utrzymanie się na współczesnym rynku muzycznym w Polsce lub poza jej granicami, co oznacza możliwość zarobkowania.

Najważniejszymi jednak rozdziałami związanymi z prezentowanym materiałem muzycznym są te, które bezpośrednio odnoszą się do zaprezentowanych utworów. W tym miejscu należy podkreślić bardzo trafne i przemyślane skonstruowanie poszczególnych opisów kompozycji. W pierwszej kolejności nakreślony jest rys historyczny epoki, następnie

wybrane i zdaniem Doktoranta, najbardziej charakterystyczne elementy życia twórcy, a całość wieńczy bardzo szczegółowy opis prezentowanego utworu. Pan Dulewicz z wielką skrupulatnością podchodzi do zaprezentowania wybranych przez siebie utworów. Na początku zapoznaje nas z formą muzyczną kompozycji. Następnie dołącza dokładne tłumaczenie tekstu na język polski. Niektóre tłumaczenia są dziełem autora pracy, co moim zdaniem pomogło w analizie tekstu, głównego nośnika treści przekazywanych odbiorcom podczas interpretacji muzycznej. Później z wielką dokładnością analizuje wszystkie te fragmenty, które zawierają charakterystyczne elementy mające bezpośredni wpływ na muzykę, lub mogące na nią wpływać. Zwraca uwagę na pojawiające się zwroty symboliczne, na zastosowaną skalę, na podkreślającą tekst tessiturę śpiewanych fraz. Słowem, jego analiza jest pełna i tłumaczy nam dlaczego wykonawca w ten, a nie inny sposób interpretuje wykonywane przez siebie dzieło. Wyjaśnia również, dlaczego w niektórych fragmentach zdwaja instrumenty towarzyszące śpiewakowi, a w innych rezygnuje np. z klawesynu, by uzyskać odpowiedni koloryt muzyki towarzyszącej głosowi.

W pracy pojawiają się także próby wyjaśnienia dylematów, przed którymi stają współcześni dyrygenci, a dotyczący obsady głosów sopranowych i altowych np. w muzyce oratoryjnej Jana Sebastiana Bacha czy Georga Friedricha Haendla. Zacytuję w tym miejscu krótki fragment tekstu:

„Niektórzy uważają, że Bacha nie powinni śpiewać kontratenorzy, gdyż nie były to partie pisane na ten rodzaj głosu. Zgoda, ale przecież idąc za tym tokiem rozumowania nie były również pisane dla żeńskiego altu. Co takiego powoduje, że głos kobiecy miałby stać się bardziej predysponowany do ich wykonywania niż głos męski? Abstrahując od tej kwestii, choć brzmienie chłopięcego głosu ma swój wdzięk i swoisty urok, to jednak długa i rozbudowana aria najeżona trudnościami technicznymi wydaje się, że powinna zaistnieć w dojrzałym głosie śpiewaka, bo inaczej jej sens i maestria zostaną wypaczone.”

Oczywiście można się zgodzić lub nie z tokiem rozumowania pana Dulewicza, jednak problem istniał i myślę, że także w dzisiejszych czasach się pojawia. Wspomnę mój długi okres współpracy z ś. p. prof. Stefanem Stuligroszem, który potrzebował długich przemyśleń, by do wykonania partii altowej w muzyce oratoryjnej zaprosić po raz pierwszy kontratenora. To nie jedyny dylemat nad którym zastanawia się młody człowiek w swej pracy. Stara się on opisać i znaleźć rozwiązanie wielu problemów, które opisuje, diagnozuje i stara się podać sposób w jaki można ich uniknąć.

Reasumując. Główne rozdziały pracy opisowej ze względu na swą architekturę oraz zawarte w niej informacje są przejrzyste, jasne w swej stylistyce oraz zawierają wszelkie informacje, które są niezbędne dla zrozumienia koncepcji wykonawczej prezentowanych utworów. A jest to ważne byśmy na końcu mogli stwierdzić, czy teza o przydatności głosu kontratenorowego w wokalistyce XXI wieku postawiona przez Doktoranta jest słuszna.

Sądzę, że pan Magister swą pracą zarówno w części artystycznej jak i prezentowanej pracy pisemnej-opisowej wykazał dużą dojrzałość muzyczną i profesjonalizm artystyczny.

Należy także dodać iż Doktorant, zafascynowany głosem kastratów dołączył do pracy rozdział dedykowaną fenomenowi ich wokalnych umiejętności. Zapoznał nas z historią ich życia, ich niebywałych karier, ukazując równoległe tragedię wielu tysięcy młodych chłopców, którzy nic w życiu nie osiągnęli, a ich dzień powszedni stał się nie do pozazdrosczenia przeżywanym koszmarem.

Ostatni rozdział zawiera wywiady jakich panu Łukaszowi Dulewiczowi udzielili: Fabio Bonizzoni – znakomity organista i klawesynista, Vincent Dumestre – wirtuoz lutni, teorby i gitary barokowej oraz Paul Esswood – wybitny kontratenor i dyrygent. Moją uwagę zwróciła treść pytań jakie zadał Doktorant wielkim mistrzom muzyki dawnej. Na podkreślenie zasługuje jego dociekliwość i determinacja w próbie uzyskania odpowiedzi na dręczące go pytania. Sądzę, że są one tożsame z tymi, które stawiał sobie i powiązane bezpośrednio z własnymi przemyśleniami dotyczącymi własnego życia artystycznego.

Łukasz Dulewicz dołączył także do swej pracy doktorskiej obfity, dobrze udokumentowany wykaz swych osiągnięć w dziedzinie muzyki. Jego działalność koncertowa oraz bogata dyskografia świadczą dobitnie o umiejętnościach wokalnych śpiewaka solisty, ale także śpiewaka kameralisty – członka znakomych zespołów wokalnych (Capella Cracoviensis).

Nie mogąc jednak ocenić jego pracy podczas przygotowania i tworzenia własnych interpretacji muzycznych, mogę jedynie oprzeć się na głosie innych, którzy mieli możliwość obserwacji jego zmagania z trudnymi zadaniami jakie stawiali często kompozytorzy. W tym miejscu oprę się na dołączonej do dokumentacji opinii prof. dra hab. Stanisława Krawczyńskiego, z którym miałem przyjemność przed laty współpracować i którego zdanie na ten temat mogę z czystym sumieniem zacytować;

„Niejednokrotnie miałem możliwość wspólnego z nim koncertowania w różnych konfiguracjach - jako solistą (utwory Saint-Saensa), kameralistą (kompozycje Mozarta), oraz śpiewakiem zespołu chóralnego (dzieła Bacha, Mozarta, Beethovena, Szymanowskiego

i wielu innych). W swej sztuce mgr Łukasz Dulewicz jest artystą o wielkiej wrażliwości, w której dbałość o estetykę i perfekcję wykonania jest najważniejszym kryterium.”

Mając na uwadze zarówno starannie przygotowaną płytę CD z nagraniami jak i pięknie wydaną część opisową mogę dodać iż perfekcja i dbałość o detale także w tym miejscu czyni tę pracę przejrzystą, jasną i kompletną. Stanowi ona kompatybilną, przemyślaną całość.

Konkluzja

Dzieło mgr. Łukasza Dulewicza wykazuje wszelkie cechy jakie powinna posiadać praca doktorska, zarówno od strony formalnej jak i zaproponowanej treści artystycznej, spełnia wymagane warunki. Kandydat jest w pełni ukształtowanym artystą a jego poszukiwania własnej drogi mogą posłużyć innym młodym adeptom sztuki wokalne, którzy borykają się z trudnościami związanymi z odnalezieniem swej własnej artystycznej tożsamości. Jego obszerna wiedza teoretyczna oraz merytoryczna pozwoliła na stworzenie dzieła, w którym podjęta próba odpowiedzi na nurtujące go pytanie, o przydatności głosu kontratenorowego w wokalistyce, dała odpowiedź twierdzącą i została w pełni udowodniona. Praca doktorska zwraca uwagę swą nienaganną stylistyką a także dbałością o szczegóły (dołączone reprodukcje), które mają bezpośredni wpływ na jej wizualny odbiór.

Tym samym stwierdzam iż praca doktorska pana mgr. Łukasza Dulewicza w pełni spełnia wymagania jakie na nią nakłada Ustawa.

Stawiam wniosek o jej przyjęcie.

dr hab. Krzysztof Szmyt